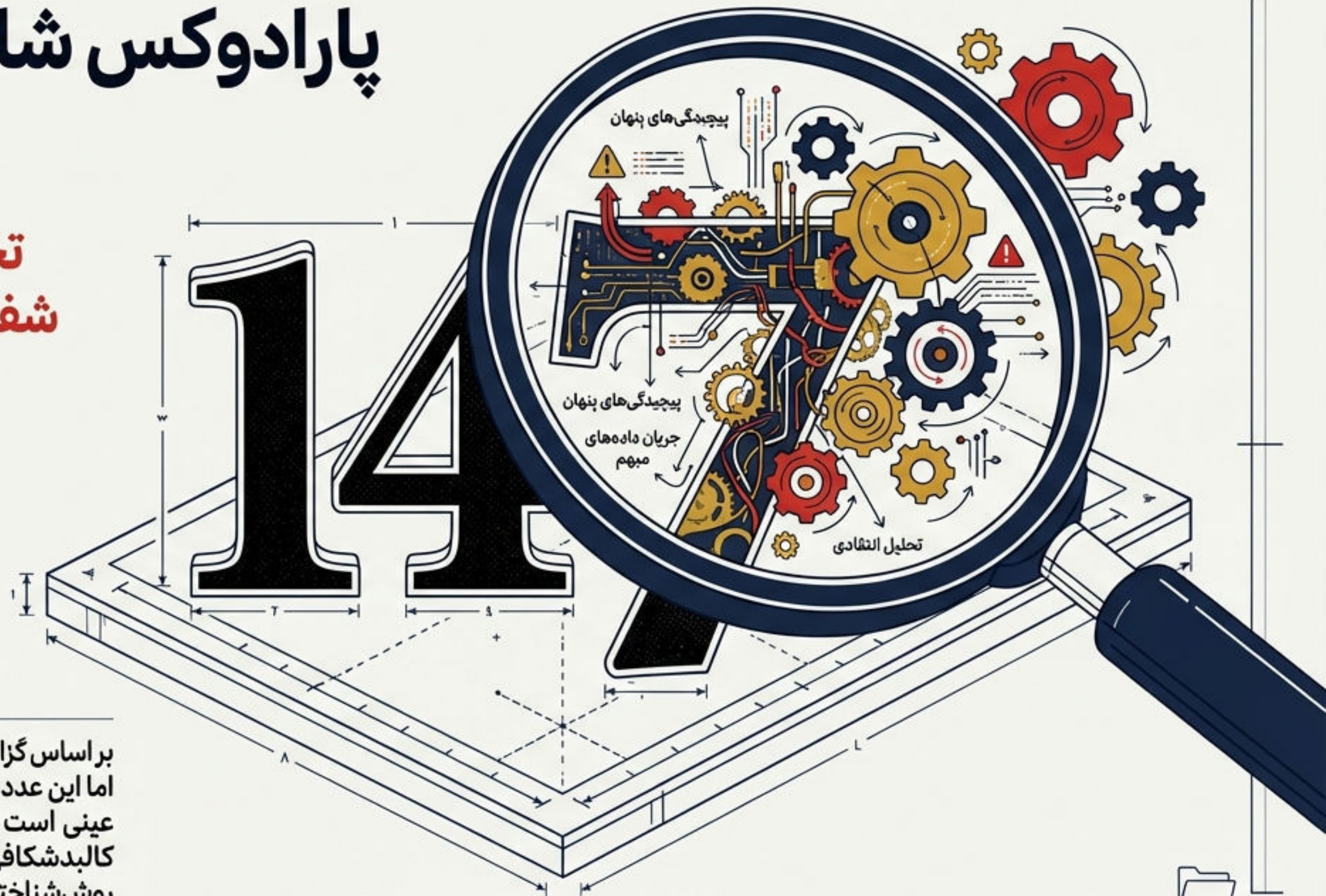

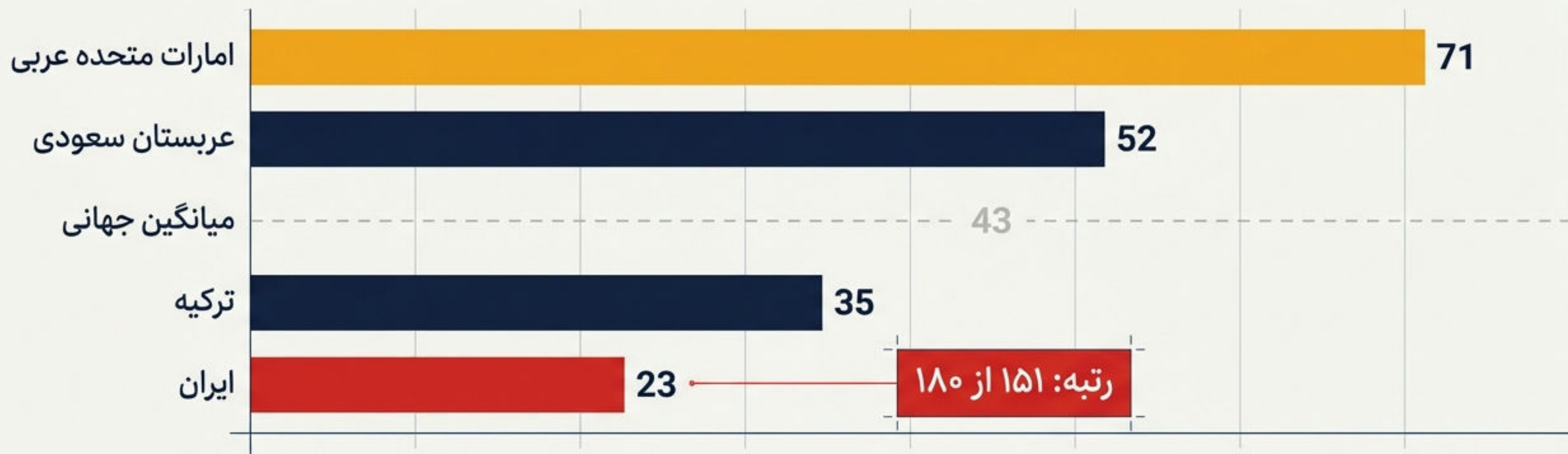
پارادوکس شاخص ادراک فساد: واکاوی رتبه ایران

تحلیل انتقادی گزارش سازمان
شفافیت بین الملل در سال ۲۰۲۴

بر اساس گزارش سال ۲۰۲۴، ایران در رتبه ۱۴۷ جهان قرار گرفته است. اما این عدد دقیقاً چه چیزی را نشان می‌دهد؟ آیا این یک واقعیت عینی است یا بازتابی از یک تصویر ساخته شده؟ این گزارش به کالبدشکافی «شاخص ادراک فساد» (CPI) و پشت‌پرده‌های روش‌شناختی و سیاسی آن می‌پردازد.

وضعیت آماری: ایران در ترازوی جهانی ۲۰۲۴

رتبه ایران (۱۵۱ از ۱۸۰) و امتیاز آن (۲۳ از ۱۰۰) نشان‌دهنده فاصله‌ای قابل توجه با میانگین جهانی است. این داده‌ها بابر اساس گزارش سازمان شفافیت بین‌الملل تنظیم شده که ادعا می‌کند فساد در خاورمیانه با چالش‌هایی نظیر اقتدارگرایی و سیستم‌های قضایی ضعیف مرتبط است.

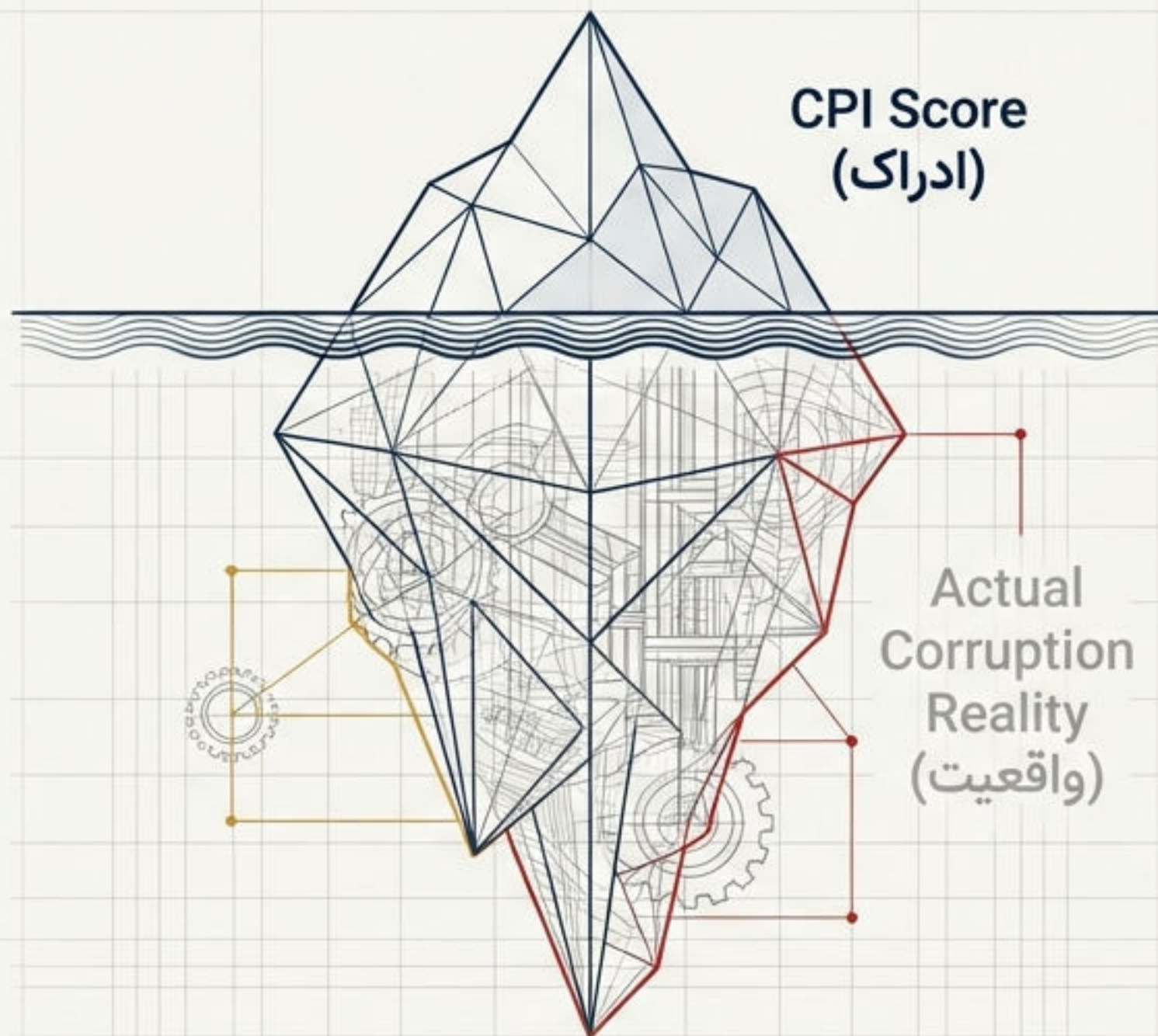
تعریف متریک: سنجش «ادراک» در برابر «واقعیت»

تفاوت کلیدی:

درست مانند تفاوت «نظرسنجی محبوبیت» با «نتایج واقعی آرا»، CPI صدای فساد را اندازه‌گیری می‌کند، نه خود آن را.

چیست؟

CPI مخفف Perceptions Index Corruption است. این شاخص «ادراک» کارشناسان و فعالان اقتصادی از فساد در بخش دولتی را می‌سنجد، نه لزوماً حجم واقعی فساد را.

این شاخص تنها فساد در بخش دولتی (رشوه‌خواری، انتصابات فامیلی) را پوشش می‌دهد و فسادهای بخش خصوصی یا پولشویی را مستقیماً نمی‌سنجد.

منابع داده: قضاوت‌کنندگان چه کسانی هستند؟

داده‌های CPI از ترکیب حداقل ۱۳ نظرسنجی و ارزیابی نهادهای بین‌المللی تهیه می‌شود.

آیا منابع داده متوازن هستند؟

مطالعات دانشگاهی (۲۰۱۸) نشان می‌دهد که وزن‌دهی به این منابع یکسان نیست و نهادهایی مانند «واحد اطلاعات اکونومیست» (EIU) تأثیر نامتناسبی بر نتایج نهایی دارند که می‌تواند دیدگاه‌های سیاسی خاصی را منعکس کند.

نقطه کور جغرافیایی: قضاوت از راه دور

عدم حضور میدانی: سازمان شفافیت بین‌الملل در ایران شعبه رسمی ندارد.

پیامد روش‌شناختی: وقتی دسترسی به نظرسنجی میدانی وجود ندارد، گزارش‌ها به نظرات کارشناسان خارج‌نشین یا تحلیلگران بین‌المللی متکی می‌شوند.

نتیجه: این «ارزیابی از دور» باعث می‌شود که ادراک شکل‌گرفته، لزوماً با واقعیت‌های پیچیده داخلی منطبق نباشد و تحت تأثیر جریان‌های خبری قرار گیرد.

چرخه بسته: چگونه رسانه به داده تبدیل می‌شود؟

صدها شبکه ماهواره‌ای سالانه بر روی ادراک عمومی کار می‌کنند. وقتی منابع اطلاعاتی ارزیاب‌های CPI همین رسانه‌ها باشند، یک «دور باطل» شکل می‌گیرد. گزارش CPI تبدیل به بازتولید کمی (Numerical) یک کمپین کیفی (Qualitative) رسانه‌ای می‌شود.

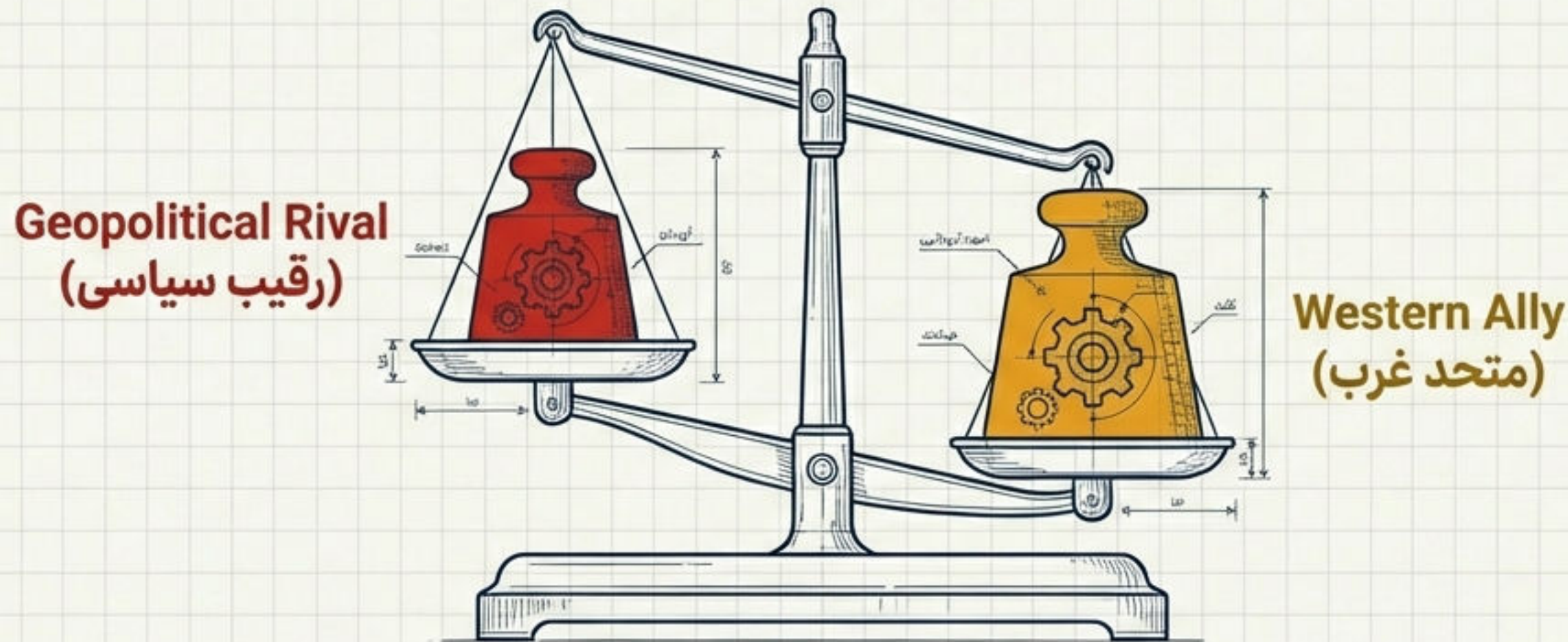
تناقض عربستان: آیا دموکراسی به ضرر امتیاز تمام می‌شود؟

ایران (۲۳) و ترکیه (۳۵)	
انتخابات (Elections)	پادشاهی (Monarchy)
چرخش قدرت (Rotation of Power)	بدون انتخابات (No Elections)
جناح‌بندی سیاسی	کنترل متمرکز

چطور یک حکومت پادشاهی بدون انتخابات رتبه بهتری از کشورهای دارای انتخابات (مانند ایران و ترکیه) دارد؟

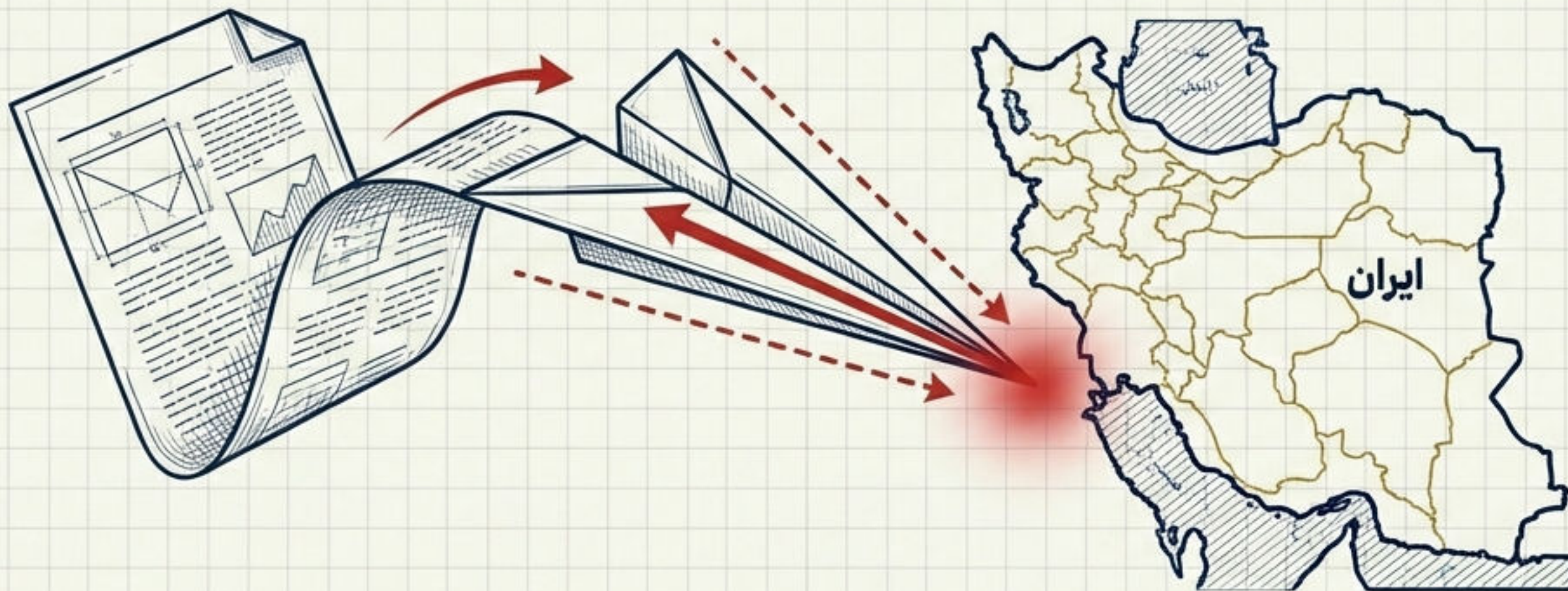
به نظر می‌رسد CPI ثبات بوروکراتیک در نظام‌های بسته را به «فساد مشهود» در نظام‌های بازتر ترجیح می‌دهد. در نظام‌های دارای **چرخش قدرت**، **افشاگری‌های سیاسی** و **رقابت‌های جناحی** باعث می‌شود فساد «دیده‌تر» شود، در حالی که در نظام‌های پادشاهی، فساد در لایه‌های پنهان باقی می‌ماند.

استاندارد دوگانه: CPI به عنوان ابزار ژئوپلیتیک

- **عادی سازی متحدان:** رتبه قابل قبول برای کشورهای غیردموکراتیک متحد غرب، به ابزاری برای توجیه همکاری های اقتصادی و امنیتی تبدیل می شود.
- **فشار بر رقبای سیاسی:** رتبه پایین برای ایران (۱۵۱) مستقیماً در گفتمان «**فشار حداکثری**» و مشروعیت بخشی به تحریم ها استفاده می شود.
- **نتیجه:** این شاخص خواسته یا ناخواسته، **همسو با منافع سیاست خارجی** کشورهای غربی عمل می کند.

جنگ روایی: سلاح سازی از آمار

واقعیت:

گزارش CPI حقیقت مطلق نیست، بلکه یک «ادراک مهندسی شده» در دربستر یک نبرد اطلاعاتی است.

نقش CPI:

این گزارش ها به عنوان «مهمات» در جنگ نرم عمل می کنند. هدف نهایی، ناامیدسازی مردم و ایجاد حس بی اعتمادی مطلق به ساختار است.

هدف استراتژیک:

آمریکا و رسانه های معارض سال ها است تلاش می کنند با فریب افکار عمومی، سیستم حاکمیتی ایران را ناکارآمد و فاسد جلوه دهند.

واقعیت نامرئی: آنچه CPI نمی بیند

سازمان بازرسی کل
کل کشور

دیوان محاسبات
(نظارت بر بودجه)

وزارت اطلاعات و
سازمان اطلاعات سپاه

قوه قضاییه
(برگزاری دادگاه‌های علنی)

سامانه‌های سوت‌زنی
و گزارش مردمی

ده‌ها نهاد نظارتی و صدها پرونده قضایی علیه مقامات عالی‌رتبه نشان‌دهنده اراده سیستم برای خود-اصلاحی است. اما CPI این اقدامات را به دلیل عدم دسترسی به داده‌های داخلی و اتکا به منابع خارجی، در محاسبات خود لحاظ نمی‌کند.

تعریف گزینشی فساد: لابی‌گری یا رشوه‌خواری؟

فساد قانونی (لابی‌گری)

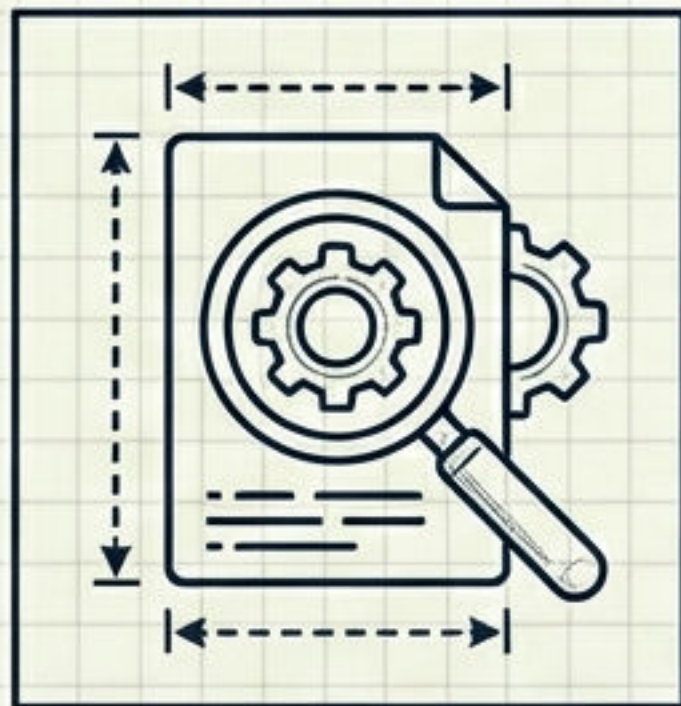
رشوه‌خواری بوروکراتیک

فساد غربی: در بسیاری از کشورهای با رتبه بالا، فساد به شکل «قانونی» درآمد است (مانند لابی‌گری، تأمین مالی کمپین‌ها، و درب‌های گردان بین دولت و شرکت‌ها). CPI این موارد را کمتر penalize می‌کند.

فساد شرقی: CPI تمرکز خود را بر «رشوه‌خواری بوروکراتیک» گذاشته است.

این تفاوت در تعریف، باعث می‌شود کشورهای غربی با وجود فسادهای ساختاری عظیم، همچنان پاک‌تر به نظر برسند.

جمع‌بندی: چهار نقد بنیادین به گزارش ۲۰۲۴

روش‌شناسی (Methodology)

سنجش ادراک ذهنی به جای واقعیت عینی.

پوشش (Coverage)

عدم حضور نمایندگی در ایران و اتکا به منابع غیررسمی.

سیاست (Politics)

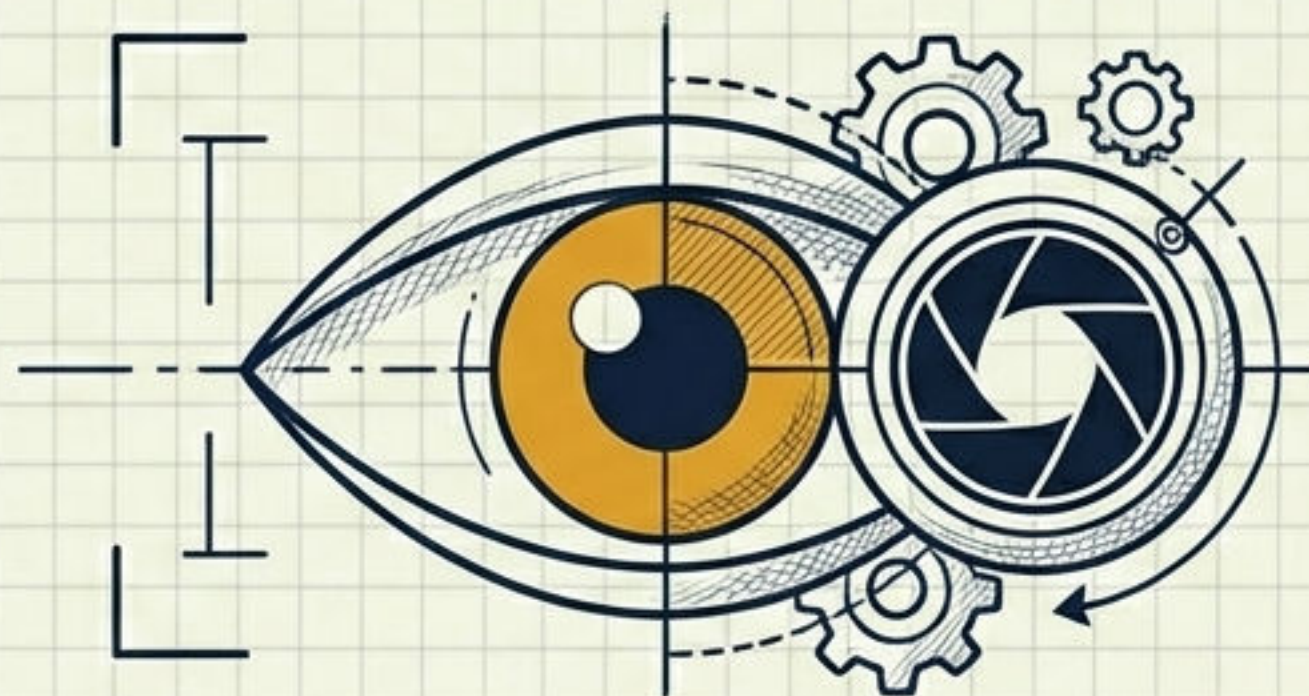
استاندارد دوگانه در برخورد با دموکراسی‌ها و پادشاهی‌ها (پارادوکس عربستان).

کارکرد (Function)

استفاده ابزاری برای مشروعیت‌بخشی به تحریم‌ها و جنگ روانی.

سخن پایانی: هوشیاری در برابر جنگ ادراکی

گزارش CPI یک سند مقدس نیست؛ یک ابزار پژوهشی با خطاهای جدی است. نباید آن را انکار کرد، اما نباید تسلیم روایت سازی آن شد.

راه حل نهایی، تمرکز بر اصلاحات واقعی و تقویت نهادهای نظارتی در داخل است، فارغ از اینکه «ادراک سازان» خارجی چه نمره‌ای به ما می‌دهند. ما باید واقعیت را بسازیم، حتی اگر آن‌ها ادراک را تحریف کنند.